

TEBLİĞ YOKLUĞU

Araş. Gör. Derya Belgin Güneş*

GİRİŞ

Bu çalışmada ilk olarak tebliğ yokluğu kavramı, ardından özellikleri, ileri sürülmesi ve bunun sonuçları ele alınacaktır. Bu konu hakkında makale hazırlamaya bizi yönelten sebep, tebliğ yokluğu kavramının usulsüz tebliğ kavramı ile arasındaki ayrımı ve farkları ortaya koyarak özellikle uygulama bakımından bu iki kavramın birbirine karıştırılmasını önlemeye katkı sağlayabilmektir.

I. TEBLİĞ YOKLUĞU KAVRAMI

Tebliğ yokluğu kavramını açıklayabilmek için öncelikle tebliğ kavramının açıklanması gereklidir. Çünkü tebliğ kavramının unsurlarının bulunmaması, tebliğ yokluğu kavramını ortaya çıkarabilir. Tebliğ kelimesi dilimize Arapça "belağa" kelimesinden geçmiş olup¹, sözlük anlamı olarak "bildirme, haber verme" anlamlarına gelir². Tebligat kelimesi, Arapça olarak tebliğ kelimesinin çoğulu olmakla beraber dilimizde her iki kelime de tekil olarak kullanılmaktadır³. Tebliğ, "hukuki işlemlerin kanunda öngörüldüğü şekilde muhatabına veya muhatap adına kabule kanunen yetkili şahıslara yazılı olarak bildirim ve bu bildirim yapıldığının, kanunda öngörüldüğü şekilde belgelendirilmesi işlemidir."⁴

Tebliğat Kanunu bağlamında bir tebligattan söz edebilmek için iki temel unsur gereklidir. Bunlar yazılı bildirim ve belgelendirme unsurlarıdır⁵. Tebligat bakımından bildirim yazılı olması, onu tefhimden, başka bir deyişle sözlü bildirimden ayıran bir husustur. Bu unsurlardan herhangi birinin eksikliği halinde tebliğ yokluğu söz konusu olur⁶. Tebliğ yokluğu ile tebliğin usulsüzlüğü kavramlarının arasındaki fark burada kendini göstermektedir. Yazılı bildirim ve belgelendirme unsurlarında eksiklik bulunduğu anda tebliğin yokluğu gündeme gelirken, bu iki unsur tamam olduğu halde kanuna uygun olmayan bir tebliğ

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Ahmet Cemal Ruhi, Tebligat Hukuku, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 25.

² Saim Üstündağ, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000, s. 427; Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, Çevrimiçi, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ea026253b731.34697596,22.2015.

³ Timuçin Muşul, Tebligat Hukuku, 6.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 45; Timuçin Muşul, İcra ve İflas Hukuku, Cilt 1, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 161; Ejder Yılmaz, Tacar Çağlar, Tebligat Hukuku, 6.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 39.

⁴ Muşul, Tebligat, s. 45; Muşul, İcra, s. 161-162.

⁵ Muşul, Tebligat, s. 45; Muşul, İcra, s. 162; Muhammet Özkes, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s. 98.

⁶ Muşul, Tebligat, s. 45; Muşul, İcra, s. 162.

varsa usulsüz tebliğ gündeme gelir⁷. Tebliğ işleminin mevcut ve usulüne uygun olması durumunda sadece kanunun tebliğe bağladığı hukuki sonuçlar doğar. Başka bir ifadeyle, usulsüz veyahut yok sayılan bir tebliğ kanunun tebliğe bağladığı hukuki sonuçları doğurmaz. Bu noktada tebliğ yokluğu ve usulsüz tebliğ arasındaki bir diğer fark, bunların giderilmesi bakımındandır, usulsüz tebliğ Tebligat Kanunu madde 32 gereği muhatap tebliği öğrenmişse geçerli sayılırken, tebliğ yokluğu bakımından Teb. K m. 32 uygulanmaz. Tebligatın Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 53.maddesinin ilk fıkrasına göre, tebligat usulsüz ise yapılmamış sayılır. Fakat bunun anlamı tebliğ işleminin batıl veya yok hükmünde olması değildir; usulsüz tebligat öğrenildiği tarihte geçerli olarak yapılmış sayılır. Aksi halde usulsüz tebliğ hükümsüz sayılıyorsa, muhatabın tebliği öğrenmesine rağmen hukuki sonuçlarını doğurması mümkün olmazdı⁸.

Tebliğin hukuki niteliği bakımından doktrinde birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, tebliğ işlemi, usul ve şekil işlemidir⁹. Başka bir görüşe göre ise, hukuki niteliği itibariyle tebliğ hukuki işlemidir¹⁰. Hukuki işlem ise, hukuki işlemi yapanın arzusuna uygun olarak kanunun hukuki sonuç bağladığı irade beyanıdır¹¹. Ancak kanaatimizce tüm tebliğ işlemleri bakımından böyle bir genelleme yapmak yerinde olmayacaktır. Çünkü tebliğ işleminin sonuçlarını doğurduğu alan ve tebliğ çıkararak merciin vasfı değişikçe tebliğ işleminin niteliği sırf hukuki işlem olmaktan çıkmaktadır. Tebligat yargılamada etkili olmak amacıyla yapılıyorsa ve bu tebligatın asli etkileri usul hukukunda doğuyorsa, usulî işlem¹² niteliğinde bir tebliğ işlemi söz konusudur. Yargıtay kararlarında da tebliğ işleminin niteliğinin usulî işlem olarak belirtilmesinin nedeni, karara konu işlemlerin genellikle mahkemenin usulî işlemlerinden olmasından kaynaklanır¹³. Benzer biçimde, icra dairesinin alacaklının talebi üzerine borçluya karşı takibi ilerletmek amacıyla yapılmışsa, icra takip işleminden söz edilecektir¹⁴. Buna karşılık idari bir makam tarafından çıkarılan bir tebligat varsa, idari işlem söz konusu olacaktır. Bu husus, tebliğ işlemine karşı başvurulacak hukuki çare ve merci bakımından önem arz eder. Örneğin idari merciin yaptığı tebliğ işleminin usulsüz olduğu iddiası idari yargı çerçevesinde ileri sürülebilir.

⁷ Muşul, Tebligat, s. 45; Muşul, İcra, s. 162.

⁸ Yılmaz, Çağlar, a.g.e., s. 576.

⁹ Seyithan Deliduman, Tebligat Hukuku Bilgisi, 5. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 23.

¹⁰ Muşul, Tebligat, s. 51.

¹¹ M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 36; Andreas von Tuhr, Borçlar Hukuku Umumi Kısım, Çeviren: Cevat Edege, Cilt 1-2, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1983, s. 133.

¹² Abdurrahim Karşlı, Medeni Usul Hukukunda Usulî İşlemler, İstanbul, Kudret Yayınları, 2001, s. 241-242.

¹³ 1. HD, 15.09.1998, E. 1998/6407, K. 1998/9124 (Deliduman, a.g.e., s. 15, dn. 3); HGK, 29.09.1999, E. 1999/1-609, K. 1999/744 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 1. HD, 7.6.2000, E. 2000/7264, K. 2000/7421 (M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, İcra ve İflas Hukuku, 6. bs., İstanbul, Beta, 2015, s. 53).

¹⁴ Timuçin Muşul, "Vekil ile Yürütülen Dava veya İcra Takiplerinde Tebligatın Vekil Yerine Müvekkil Adına Çıkarılmasının Hukuki Sonuçları", İcra ve İflas Hukuku ile İlgili Makaleler, Hukuki Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 85.

II. TEBLİĞ YOKLUĞUNUN ÖZELLİKLERİ

Genel olarak bir hukuki işlemin kurucu unsurlarında eksiklik bulunmasının yaptırımı hukuki işlemin hükümsüzlüğüdür ve bu durum yokluk olarak adlandırılır¹⁵. Bir hukuki işlemin kurucu unsurlarındaki eksiklik hukuki işlemin varlık kazanmasına engel olur¹⁶, yani bir hukuki işlem "yok"tur¹⁷.

Tebliğatin kurucu unsurları ise yazılı bildirim ve belgelendirme unsurlarıdır¹⁸. Tebliği çıkaran merciin muhataba bildirilmesi gereken evrakın, muhataba veya onun adına tebliği kabule yetkili kişilere verilmesi sonucu bilgilendirme unsuru gerçekleşmiş olur. Belgelendirme unsuru ise, yazılı bildirim kanunda öngörüldüğü şekilde yapıldığına dair tutanağın düzenlenmesi ile gerçekleşmiş olur. Somutlaştıracak olursak, tebliğ mazbatalı kapalı zarfın arka yüzündeki matbu tutanağın boş kısımlarından ilgili olanlarının kanunda öngörüldüğü şekilde doldurulup tarih yazılarak imzalanması belgelendirme unsuru meydana getirir. Bu iki unsurun bir araya gelmesi ile de tebliğ işlemi tamamlanmış olur¹⁹. Buradan hareketle, tebliğin kurucu unsurlarının bulunmaması onun yokluğu sonucunu doğurur. Örneğin tebliğ zarfı boşsa, yani içinde herhangi bir tebliğ evrakı yer almıyorsa, yazılı bildirim unsurundan söz edilemez ve ortada bir tebliğ de bulunmaz. Başka bir örnek, tebligat konusu işlemin iadeli taahhütlü mektupla bildirilmesi, tebligatın kurucu unsurlarından belgelendirme unsuru eksik bulunduğundan yok hükmündedir²⁰. Tebliğin unsurlarının birinin bulunmaması tebliğ yokluğu sonucunu doğururken, bu unsurların yanlış veya hatalı olması kanuna uygun olmayan bir tebliğ olduğundan usulsüz tebliğ sonucunu doğurur. Yukarıdaki örneklerdeki gibi var olmayan bir tebliğ işleminin hukuki sonuç doğurmaz, bunun için tekrar unsurları tam ve kanuna uygun olan bir tebligat işleminin yapılması gerekecektir.

Tebliğ yokluğu ve usulsüz tebliğ bakımından doktrin ve uygulamada özellikle tartışılmış olan bir husus, vekil varken müvekkile yapılan tebliğin nitelendirilmesi ile ilgilidir. Teb. K m. 11 gereği vekil ile takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır, yani tebligatın tebliğ çıkaran merci tarafından vekil adına çıkarılması gerekir. Ancak bu hüküm karşısında muhatabın vekili varken müvekkil adına tebliğ çıkarılarak müvekkile yapılmasının hukuki sonucunun tebliğ yokluğu mu, usulsüz tebliğ mi olduğu hususu tartışmalıdır. Bu tartışma, bu iki kavramın hukuki sonuçları bakımından daha da fazla önem arz eder.

Doktrininde bir görüşe göre, muhatap vekil ile temsil ediliyorsa, müvekkil adına çıkarılan tebliğ usulsüzdür²¹. Diğer bir görüşe göre ise, vekil varken mü-

¹⁵ M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, Medeni Hukuk, 19. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 211; Mustafa Dural, Suat Sarı, Türk Özel Hukuku, Cilt 1, 8.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 210.

¹⁶ Dural, Sarı, a.g.e., s. 210.

¹⁷ Oğuzman, Barlas, a.g.e., s. 212.

¹⁸ Muşul, Tebligat, s. 45.

¹⁹ Muşul, Tebligat, s. 51.

²⁰ Muşul, Tebligat, s. 497; Yılmaz, Çağlar, a.g.e., s. 578.

²¹ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, 6. bs., İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 5538; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes, Medeni Usul Hukuku, 14. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 283; Yılmaz, Çağlar, a.g.e., s. 238; Baki Kuru, Ejder Yılmaz, Ramazan Arslan, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 729; Recep Akcan, "İcra Emrinin Vekile Tebliği", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, 2. Cilt, İstanbul, Beta Yayınları,

vekkile yapılan tebliğ yok hükmündedir. Çünkü vekil adına çıkarılmış bir tebliğ mevcut olmadığından onun adına usulsüz olan bir tebliğ söz konusu olmaz. Dolayısıyla vekilin tebliği öğrenmesi müvekkile yapılan tebliği geçerli kılmaz, bir başka deyişle vekil yerine müvekkile tebligat yapılması halinde Teb. K m. 32 uygulanmaz²². Örneğin vekil varken müvekkile tebliğ edilen icra emrinin iptali gerekir²³, bu durumda icra emrinin bu defa vekil adına tebliğe çıkarılması gerekir.

Yargıtay'ın bu konuda her iki yönde de kararları mevcuttur. Bazı kararlarına göre, vekil yerine müvekkile tebliğ işlemi usulsüz olup öğrenme tarihinin tebliğ tarihi olduğu, bir başka ifadeyle Teb. K m. 32 gereği usulsüz tebliğin geçerli hale geldiği kabul edilmektedir²⁴. Buna karşılık Yargıtay bazı kararlarında ise, vekile çıkarılmış ve usulsüz bir tebliğ bulunmadığı gerekçesiyle Teb. K m. 32'nin uygulanarak tebliğin geçerli sayılmayacağı kanaatinde²⁵. Yargıtay yine bazı kararlarında borçluya tebliğ edilip vekile tebliğ edilmeyen icra emrinin borçlu vekilinin şikâyeti üzerine icra mahkemesinin icra emrinin iptaline karar vermesine ve vekile icra emrinin tebliğ edilmesine karar vererek bu durumda usulsüz tebliğe ilişkin kuralların uygulanmayacağına işaret etmiştir²⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, temyiz süresinin müvekkile yapılan tebligatla başlamayacağını, vekile tebliğ çıkarılması gerektiğini belirterek vekil varken müvekkile yapılan tebliğin tebliğe bağlanan sonuçları doğurmayacağını ortaya koymuştur²⁷.

Vekil aracılığıyla takip edilen işlerde, Teb. K m. 11'in açık ifadesi karşısında tüm tebligatların vekile yapılması gerekir. Bu nedenle vekil adına tebliğ çıkarılması gerekirken muhatap adına tebliğ çıkarılması halinde olması gereken muhataptan başka birine tebliğ evrakı çıkarılmıştır. Bu durumda muhatapına yapılacak tebliğde Tebligat Kanunu hükümlerine uygun davranılması söz konusu olmadığından usulsüz tebliğden söz edilemez. Vekil adına çıkarılan bir tebligat mevcut olmadığından bunun usulsüz olduğundan da bahsedilemeyecektir²⁸. Kanaatimizce vekil varken müvekkil adına tebliğ çıkarılması halinde tebliğ yokluğu ortaya çıkacaktır.

2002, s. 853-888; Deliduman, a.g.e., s. 69; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Medeni Usul Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 187.

²² Muşul, Tebligat, s. 219-224, 494.

²³ Yıldırım, Deren-Yıldırım, a.g.e., s. 53.

²⁴ HGK, 02.07.2003, E. 2003/12-442, K. 2003/445 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 19. HD, 18.2.2008, E. 2008/10648, K. 2008/1394; 12. HD, 5.10. 2009, E. 2009/9268, K. 2009/17912 (Pekcanitez, Atalay, Özeken, a.g.e., s. 283; 8. HD, 20.6.2013, E. 2013/5759, K. 2013/9643 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 7. HD, 27.06.1960, E. 1960/5880, K.1960/5713 (Muşul, Makaleler, s. 79).

²⁵ 12. HD, 16.10.1992, E. 1992/5084, K. 1992/12002 (Akcan, a.g.m., s. 882-883, dn. 94); 12. HD, 02.12.2010, E.2010/ 15248, K. 2010/28616 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 12. HD, 16.10.1992, E.1992/5084, K. 1992/ 12002 (Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, Beta Yayınları, 2009, s.179).

²⁶ 12. HD, 04.10.1994, E. 1994/10923, K.1994/11663 (Akcan, a.g.m., s. 885); 12. HD, 16.01.2012, E. 2011/13815, K. 2012/156 (<http://www.abdurrahimkarli.com/Addons/Blog/views/Default/Details/web/52>)

²⁷ HGK, 14.01.2015, E. 2014/15-2343, K. 2015/530 (Baki Kuru, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, Legal Yayınevi, 2015, s. 660; Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁸ Kuru, Ders Kitabı, s. 662.

Tüm bunlarla beraber, vekil ile bir iş takip ediliyor olsa da müvekkilin öğrenmesi veya ihtar edilmesi ile sonuç doğuracak işlemlerin müvekkile tebliği zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin isticvap davetiyesi, bizzat isticvap edilecek kişi müvekkil olduğundan vekil ile takip ediliyor olsa da müvekkile tebliği gerekir²⁹. Yerine getirilmediği halde cezai sonuç doğuracak işlemlerin müvekkile de tebliği gerekir, örneğin mal beyanında bulunmama suçundan dolayı borçlunun cezalandırılması, icra emrinde bunun ihtar edilmiş ve borçluya tebliğ edilmiş olmasına bağlıdır³⁰.

Bu hususta son olarak belirtmek gerekir ki, vekil ile takip edilen bir işlerde adına tebliğ çıkarılan kişi vekil olup vekil yerine müvekkile veya başka bir kişiye tebliğ edilmesi halinde usulsüz tebliğ söz konusu olur, çünkü burada muhatap doğru fakat tebligatın teslim edildiği kişi yanlıştır³¹. Dolayısıyla bu tebliğ işlemi vekilin öğrendiğini beyan ettiği tarihten itibaren geçerli bir tebliğin sonuçlarını doğurabilir. Bu husus vekil yerine müvekkil adına tebliğ çıkarılması ile karıştırılmamalıdır.

III. TEBLİĞ YOKLUĞUNUN İLERİ SÜRÜLMESİ VE SONUÇLARI

Tebliğ işleminin hukuki niteliğinin tespitinde, tebliğ işleminin sonuçlarını doğurduğu alan ve tebliğ çıkarak merciin hangisi olduğuna bakmak gerektiğini yukarıda belirtmiştik. Tebliğ, bir hukuki işlem ise, hukuki işlemin yokluğu bakımından şunları söyleyebiliriz. Bir hukuki işlemin yokluğu sonucu kendiliğinden ortaya çıkar³². Bir hukuki işlemin yokluğunun ileri sürülmesi ilgili herkes tarafından her zaman gerçekleştirilebilir. Yoklukla malul bir işlemin hükümsüz kılınması için herhangi bir beyanda bulunulmasına veya bir dava açılmasına gerek yoktur. Çünkü zaten ortada var olmayan bir hukuki işlem söz konusudur. Bir sürenin geçmesi veya icazet ile yok niteliğindeki işlemin varlık kazanması mümkün değildir³³. Bir yargılama sırasında taraflarca ileri sürülmesi de hâkim re'sen yokluğu dikkate almak zorundadır³⁴. Bu anlamda bir hukuki işlemin yokluğu itiraz teşkil eder³⁵. Tebliğ yokluğu itiraz niteliğinde olduğundan Yargıtay tarafından da re'sen dikkate alınmalıdır, ayrıca usulsüz tebliğde de olduğu gibi hukuki dinlenilme hakkını ihlal ediyor ise nihai kararın bozulması sonucunu doğurmalıdır³⁶. Usulsüz tebliğ bakımından da Yargıtay'ın, bir davada yapılan tebligatların usulüne uygun olup olmadığını hâkimin re'sen denetlemesi gerektiği yönünde kararları³⁷ bulunduğu gibi mahkemenin re'sen gözetemeyeceğini belirttiği kararları³⁸ da bulunmaktadır. Ancak tebligatın usulsüz olduğunu mahkemenin re'sen gözetememesi gerekir³⁹.

²⁹ Muşul, Tebligat, s. 212; Yılmaz, Çağlar, a.g.e., s. 234.

³⁰ Muşul, Tebligat, s. 213, dn. 253.

³¹ Muşul, Makaleler, s. 80.

³² Dural, Sarı, a.g.e., s. 211.

³³ Hüseyin Hatemi, Medeni Hukuk'a Giriş, 6.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 170.

³⁴ Oğuzman, Barlas, a.g.e., s. 214; Hatemi, a.g.e., s. 170.

³⁵ Dural, Sarı, a.g.e., s. 211; Hatemi, a.g.e., s. 170.

³⁶ Hakan Pekcanitez, "Hukuki Dinlenilme Hakkı", Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2000, s. 770; Muşul, Tebligat, s. 486.

³⁷ 9. HD, 18.05.2010, E. 2008/29023, K. 2010/13939 (Muşul, Tebligat, s. 512, dn. 504); HGK, 02.07.2003, E. 2003/12-442, K. 2003/445 (Muşul, Tebligat, s. 513, dn. 505).

³⁸ 12. HD, 24.04.2002, E. 2002/7291, K. 2002/8355 (Deliduman, a.g.e., s. 146).

³⁹ Yıldırım, Deren-Yıldırım, a.g.e., s. 56.

Tebliğ işlemi niteliği itibarıyla usuli işlem ve işlemi yapan mahkeme ise tebliğ yokluğu ona karşı ileri sürülmelidir veya mahkeme tebliğ yokluğu hususunun farkına varırsa kendiliğinden dikkate alınmalıdır. Mahkemelerin yaptıkları usul işlemleri, ara kararlar, nihai kararlar ve yargılamanın işleyişi ile ilgili diğer işlemler olarak ayrıma tabi tutulabilir. Kararlardan farklı olarak yargılamanın işleyişi ile ilgili diğer işlemler, davanın açılmasından hüküm verilinceye kadar davanın yürütülmesi amacıyla tebliğler yapılması, duruşma günü tayini, duruşmaların idaresi, duruşma tutanakları tutulması gibi işlemlerdir ve mahkemenin idari işlemlerinden farklıdır⁴⁰. Mahkemenin kararlar dışında kalan usuli işlemlerin kanunda öngörülen şekil ve şartlarda yapılmamış olması halinde, bunların geçerli ve etkili olması için yeniden yapılması gerekir⁴¹.

İdari bir merciin yaptığı tebliğ işlemi yok hükmünde ise ve tebliğin yokluğuna rağmen buna dayanarak idari işlemler gerçekleştirilmişse, bu durumda ilgilinin bu işlemlerin iptali için idare mahkemesinde iptal davası açması gerekir (İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2). Örneğin devlet memuru hakkındaki idari soruşturmada memura yapılan tebliğ yok hükmünde olduğundan memur dinlenmeden verilen idari cezanın iptali için idare mahkemesinde dava açılmalıdır. Fakat idare kendiliğinden veya ilgilinin başvurusu üzerine tebliğ yokluğunu fark etmişse, tebliğ işlemi tekrar ederek yokluk sonucunu ortadan kaldırarak da sıhhatli bir idari işlem tesis etmesi mümkündür. Yine benzer şekilde mali tebligat yok hükmünde ise, ilgili mali tebliği yapan merci tebliğ işlemi yeniden yaparak bunu düzeltebilir yahut bundan sonuç alınmazsa yok hükmündeki tebliğe dayalı yapılan işlemin iptali için vergi mahkemesine başvurulmalıdır.

Tebliğ yokluğu, söz konusu işlem hangi merci tarafından gerçekleştirilmişse, onun işlemlerine karşı izlenecek prosedüre göre ileri sürülmesi gerekir. Örneğin mahkemenin yaptığı tebligat yanlış kişi adına çıkarılmışsa, o mahkemeye itirazda bulunulması gerekir. Başka bir örnek olarak icra dairesi yanlış kişi adına tebligat çıkarmışsa, bu durumda icra mahkemesinde şikâyet yoluna gidilmesi gerektiği verilebilir. Buradaki şikâyet sebebi hakkın yerine getirilmesidir ve süresiz olarak (İcra ve İflas Kanunu m. 16/2) ilgili icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesine yöneltilmelidir⁴². Bunun üzerine icra mahkemesinin örneğin adına tebliğ çıkarılan kişi yanlış ise, tebliğ işleminin iptali ile tebliğin doğru kişi adına çıkarılmasına karar verilmelidir (İİK m.17). Bu husus icra dairesinin yetkileri sınırlı olduğundan onun tarafından kendiliğinden göz önüne alınarak tebliğ işlemi iptal edilemez. Usulsüz tebliğ halinde muhatap tebliği öğrenmişse, tebligat geçerli hale gelir (Teb. K m. 32) ve beyan ettiği tarihten itibaren geçerli bir tebligatın sonuçları doğar. Bu durumda tebliğ usulsüz olsa da muhatap öğrendiğini beyan ettiği tarihten itibaren geçerli bir tebliğ söz konusu olacak ve tebliğe bağlanan sonuçlar bu tarihten itibaren doğacaktır. Tebliğ yokluğu bakımından ortada usulsüz de olsa bir tebliğ bulunmadığından muhatapın öğrenmesi ile geçerli hale gelebilecek tebliğ de bulunmaz⁴³. Bu nedenle Teb. K m. 32'nin uygulanması mümkün değildir. Tebliğ yokluğunda, örneğin tebliğden itibaren sürelerin işlemeye başlaması gibi, tebliğe bağlanan sonuçlar ortaya çıkmayacaktır. Örneğin mahkeme ilamı vekil yerine müvekkile

⁴⁰ Karşlı, Usuli İşlemler, s. 153.

⁴¹ Karşlı, Usuli İşlemler, s. 155.

⁴² Muşul, Makaleler, s. 86.

⁴³ Muşul, Tebligat, s. 496.

tebliğ edilmişse, tebliğ yokluğu bulunduğundan temyiz süresi işlemeye başlamayacaktır.

Tebliğat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 53. maddesinin 3. fıkrasına göre, tebliğin usulüne aykırı yapılmış olması halinde, muhatabın tebliği öğrendiğinin ve bunun tarihinin iddia ve ispatı mümkün değildir. Ancak muhatap öğrendiğini açıkça söylese veya öğrendiğini gösteren hareketlerde bulunur yahut işlemlere girişirse, muhatap tebliği öğrendiğini ortaya koymuş demektir⁴⁴. Bu durumda itibar edilmesi gereken muhatabın sözlü beyanı değil, hal ve hareketleri ile ortaya koyduğu öğrenme tarihidir⁴⁵ ve tebliğatın sonuçları bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

Usulsüz tebliğde muhatabın öğrendiğini beyan ettiği tarih esas alınır ve muhatabın bu tarihten başka bir tarihte öğrendiğini ileri sürülüp tanık dinlenerek ispat edilmesine Yargıtay imkân vermemektedir⁴⁶. Muhatabın usulsüz tebliği öğrendiğini resmi merciler önünde ortaya çıkan ikrarı dışında başka delillerle ispat edilmemesi yerindedir. Çünkü bu konuda tanık dinlenmesi, tanık delilinin güvenilir olmaması, kesin olarak ispatı gereken tebliğ hususunun üzerinde bir tereddüt ve şüphe uyandırabilirdi⁴⁷. Bu konuda tanık deliline başvurulamaz ise de, öğrenme tarihinin beyan edilen tarihten farklı bir tarih olduğu yazılı belge ile ispat edilebilir⁴⁸.

Tebliğ yokluğunun ileri sürülmesi üzerine bunun nasıl ispat edileceği sorusu sorulduğu zaman ortada menfi bir vakıa bulunduğu göz önüne alınmalıdır. Dar anlamda menfi vakıaların ispatı, dolaylı ispat yoluyla mümkündür. Menfi vakıalar ispat edilirken üç türlü hareket edilebilir: İlki, sebepten hareketle, yani sebebin gerçekleşmediği ispat edilerek; ikincisi, sonuçtan hareketle, yani muhtemel sonuçların mevcut olmadığı ispatlanarak; üçüncüsü ve sonuncusu ise, iddia edilen menfi vakıanın aksi durumunun imkânsız olduğu ortaya konarak⁴⁹. Dolaylı ispata örnek olarak, bir kimse belli tarihte belli bir yerde olmadığını aynı tarihte başka bir yerde bulunduğunu ispatlayarak gerçekleştirebilir⁵⁰. Ancak menfi bir vakıa her zaman müspet bir vakıadan yola çıkarak ispatlanamaz, özellikle belirsiz menfi vakıaların ispatı imkânsıza yakındır. İspat güçlüğü'nün aşılmasında ispat yükünün karşı tarafa yüklenmesi için menfi vakıanın ispatının imkânsız veya çok güç olması, ispat yükünün yer değiştirmesinin hakkaniyete aykırı olmaması ve kanunun bu değişikliğe izin vermesidir⁵¹. Buna karşın *Atalay*'a göre, ispat yükünün karşı tarafa geçmesi yerine yaklaşık ispat, karşı tarafa somutlaştırma yükü yüklemek, menfi vakıanın belirli hale getirilmesi, karşı delil ikame yükü yüklenmesi ve isticvaba davet edil-

⁴⁴ Muşul, *Tebliğat*, s. 503; Yılmaz, *Çağlar*, a.g.e., s. 594.

⁴⁵ Muşul, *Tebliğat*, s. 505; Deliduman, a.g.e., s. 145-146.

⁴⁶ 12. HD, 25.09.2003, E.2003/14652, K. 2003/18453; 12. HD, 01.12.2000, E. 2000/18136, K. 2000/18872 (Muşul, *Tebliğat*, s. 509).

⁴⁷ İlhan E. Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1975, s. 352.

⁴⁸ 12. HD, 21.10.2008, E. 2008/14436, K. 2008/17953; 12. HD, 09.03.2006, E. 2006/1244, K. 2006/4848 (Muşul, *Tebliğat*, s. 509); Deliduman, a.g.e., s. 145.

⁴⁹ Oğuz Atalay, *Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, s. 93-99, 163; Pekcanitez, *Atalay*, Özkes, a.g.e., s. 647.

⁵⁰ Pekcanitez, *Atalay*, Özkes, a.g.e., s. 648.

⁵¹ *Atalay*, a.g.e., s. 130; Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 4. bs., İstanbul, Alternatif Yayıncılık, 2014, s. 490.

mesi yoluyla ispattaki belirsizlik aşılabılır⁵². Tebliğ yokluğunun ispat edilememesi durumunda ise, bunu ileri süren taraf tebliğin yokluğunu ispatsız kaldığı için tebliğin sonuçlarının kendisi bakımından doğmasına mani olamayacaktır.

Usulî işlemler şekle ve süreye tabidir, şarta bağlanamazlar ve irade sakatlığı nedeniyle iptal edilemezler⁵³, bu özelliklerinin yanı sıra usulî işlemlerin hasmın bilgisine sunulması gerekir. Taraf usul işlemlerinin karşı taraf bakımından hüküm ifade edebilmesi, işlemin karşı tarafa tebliğ edilmesine bağlıdır. Bir taraf usul işlemi karşı tarafa tebliği gerektiği halde tebliğ edilmemişse, karşı taraf bakımından yok hükmündedir⁵⁴.

Tebliğ yokluğuna rağmen, baştan adına tebliğ çıkarılması gereken muhatap tarafından işlem yapılmışsa, artık tebliğ yokluğunu ileri sürmekte hukuki menfaati yoktur. Çünkü kişi her ne kadar adına çıkarılıp tebliğ edilmiş bir evrak bulunamasa da bunun içeriğini bir şekilde öğrenmiş ve tebliğ edilmiş olsaydı yapacağı işlemi, tebliğ yokluğuna rağmen yapmışsa, artık tebliğ yokluğunu ileri sürülmesinde hâlihazırda korunması gereken bir menfaat kalmamıştır. Ayrıca bu durumda tebliğ yokluğunun yargılamada ileri sürülmesi yargılamanın geciktirilmesine neden olacağı için dürüstlük kuralı ile de bağdaşmaz. Bu konuda Yargıtay'ın icra emrinin vekile tebliğini usulsüz tebliğ olarak nitelendirdiği kararlarında da vekilin itirazlarını ileri sürmüş olmasına rağmen takibin iptalini istemesi dürüstlük kuralına uygun bulunmamıştır⁵⁵.

Tebliğ yokluğu ilk derece veya üst mahkemede ileri sürülmemiş ya da dikkate alınmamış olmasına rağmen hüküm kesinleşmişse, bu sebeple yargılamanın yenilenmesi mümkün olabilir mi? Hukuk mahkemeleri bakımından bu sorunun cevabı için HMK m. 375'e bakmak gerekir. HMK geçici madde 3'e göre HUMK m. 427-454, Bölge Adliye Mahkemeleri çalışmaya başlayıncaya kadar uygulanmaya devam edeceğinden, o tarihe kadar HUMK m. 445'teki yargılamanın iadesi sebeplerine bakmak gerekir. Tebliğ yokluğu sonucunda örneğin vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmışsa veya lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli davranışı ortaya çıkmışsa yargılamanın yenilenmesi gündeme gelebilecektir. Yargılamanın yenilenmesi sebepleri kanunda sınırlı sayıda sayıldığından, tebliğ yokluğunun varlığının bu sebeplerden birini doğurmuş olması gerekir. İdare mahkemesinin verdiği karar bakımından yargılamanın yenilenmesi için benzer düzenleme İYUK'un 53. maddesinde, ceza mahkemesi kararları bakımından ise CMK'nın 311. maddesinde yer almaktadır.

Kanun yollarında veya yargılamanın yenilenmesi yoluyla tebliğ yokluğunun ileri sürülme imkânı kalmamış olsa da hukukumuza yeni giren bir kurum olan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmak da mümkün olabilir. Tebliğ yokluğu sonucunda taraflardan birinin hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmeden bir karar verilmişse, Anayasa'nın 148. maddesi ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. ve devamı hükümlerine göre bireysel başvuru söz konusu olabilir. Bu başvuru şartları yerine getirilmiş ve mahkeme kararının Anayasada güvence altına

⁵² Pekcanitez, Atalay, Özkes, a.g.e., s. 648; daha ayrıntılı bilgi için bkz: Atalay, a.g.e., s. 128 vd.

⁵³ Karşlı, Usulî İşlemler, s. 70-106; Karşlı, Medeni Muhakeme, s. 362-366; Evren Koç, Usulî İşlemlerde İrade Sakatlıkları (Medeni Usul Hukukunda), y.y., t.y., s. 28-29.

⁵⁴ Karşlı, Medeni Muhakeme, s. 366-367.

⁵⁵ 12. HD, 04.10.1998, E. 1998/ 11313, K. 1998/ 10779 (Akcan, a.g.m., s. 886).

alınmış veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerden herhangi birinin ihlal edildiği tespit edilmişse, Anayasa Mahkemesi ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyayı ilgili mahkemeye gönderebilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde bunun yerine başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir.

SONUÇ

Bu çalışmamızda ortaya koymaya çalıştığımız üzere, tebliğ yokluğu kavramı usulsüz tebliğ kavramından farklıdır. Tebliğ yokluğunda adından da anlaşıldığı üzere, tebliğ olarak nitelendirilecek bir işlem bulunmamaktadır, oysa usulsüz tebliğde Tebligat Kanunu hükümlerine aykırı olan başka bir deyişle usule aykırı bir tebliğ söz konusudur. Bu iki kavram birbirinden farklı olduğundan doğurdukları sonuçlar da farklı olacaktır. Tebliğ yokluğunda tebliğe bağlanan hukuki sonuçlar ortaya çıkmaz. Tebliğ yokluğu halinde, Teb. K m. 32 uygulanmak suretiyle, muhatabın öğrendiği tarihten itibaren tebliğin geçerli sayılması mümkün değildir. Ancak tebliğ yokluğuna rağmen, adına tebliğ çıkarılması gereken muhatap tarafından işlem yapılmışsa, artık bu kişinin tebliğ yokluğunu ileri sürmekte hukuki menfaati kalmayacak ve dolayısıyla tebliğ işleminin tekrarlanması gerekmeyecektir.

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
bs.	: bası
C.	: cilt
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
dn.	: dipnot
E.	: Esas
HD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
s.	: sayfa
Teb. K	: Tebligat Kanunu
t.y.	: tarih yok
y.y.	: yayınevi yok

KAYNAKÇA

Akcan, Recep: "İcra Emrinin Vekile Tebliği", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, 2. Cilt, İstanbul, Beta Yayınları, 2002.

Alangoya, Yavuz; Yıldırım, M. Kamil; Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, Beta Yayınları, 2009.

Arslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder; Taşpınar Ayvaz, Sema: Medeni Usul Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

Atalay, Oğuz: Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001.

Deliduman, Seyithan: Tebligat Hukuku Bilgisi, 5. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Dural, Mustafa; Sarı, Suat: Türk Özel Hukuku, Cilt 1, 8.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013.

Hatemi, Hüseyin: Medeni Hukuk'a Giriş, 6.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

Karşlı, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4. bs., İstanbul, Alternatif Yayıncılık, 2014.

Karşlı, Abdurrahim: Medeni Usul Hukukunda Usulî İşlemler, İstanbul, Kudret Yayınları, 2001.

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, Çevrimiçi, 14.02.2016.

Koç, Evren: Usulî İşlemlerde İrade Sakatlıkları (Medeni Usul Hukukunda), y.y.,t.y.

Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.V, 6.bs., İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001.

Kuru, Baki: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, Legal Yayınevi, 2015.

Kuru, Baki; Yılmaz, Ejder; Arslan, Ramazan: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Muşul, Timuçin: Tebligat Hukuku, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Muşul, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku, Cilt 1, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Muşul, Timuçin: "Vekil ile Yürütülen Dava veya İcra Takiplerinde Tebligatın Vekil Yerine Müvekkil Adına Çıkarılmasının Hukuki Sonuçları", İcra ve İflas Hukuku ile İlgili Makaleler, Hukuki Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Oğuzman, M. Kemal; Barlas, Nami: Medeni Hukuk, 19. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Oğuzman, M. Kemal; Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.

Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.

Pekcanitez, Hakan; Atalay, Oğuz; Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 14. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Pekcanitez, Hakan: "Hukuki Dinlenilme Hakkı", Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2000.

Postacıoğlu, İlhan E.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, Sulhi Gar-
ran Matbaası, 1975.

Ruhi, Ahmet Cemal: Tebligat Hukuku, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık,
2011.

TDK, Güncel Türkçe Sözlük, Çevrimiçi, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ea026253b731.34697596,
22.2.2015.

Üstündağ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, İstanbul, Nesil
Matbaacılık, 2000.

von Tuhr, Andreas: Borçlar Hukuku Umumi Kısım, çeviren: Cevat Edege,
Cilt 1-2, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1983.

Yıldırım, M. Kamil; Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, 6.bs.,
İstanbul, Beta, 2015.

Yılmaz, Ejder; Çağlar, Tacar: Tebligat Hukuku, 6.bs., Ankara, Yetkin Ya-
yınları, 2013.